

**COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS**

© Министерство на правосъдието на Република България, mjs.bg. Разрешението за повторно публикуване на този неофициален превод е предоставено единствено за целите на включването му в базата данни HUDOC на ЕСПЧ.

© Ministry of Justice of the Republic of Bulgaria, mjs.bg. Permission to re-publish this non-official translation has been granted for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪД ПО ПРАВАТА НА ЧОВЕКА

КАМАРА, ПЪРВИ СЪСТАВ

**ДЕЛО ОБЕДИНЕНА МАКЕДОНСКА ОРГАНИЗАЦИЯ
"ИЛИНДЕН – ПИРИН" И ДРУГИ СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ**

(Жалба № 59489/00)

РЕШЕНИЕ

СТРАСБУРГ

20 октомври 2005

Решението става окончателно при наличие на обстоятелствата, упоменати в чл. 44, ал. 2 от Конвенцията. Същото може да е предмет на редакторски преглед.

По делото Обединена македонска организация "Илинден – ПИРИН" и други срещу България,

Европейският съд по правата на човека (първи състав), действащ по време на заседанието като Камара, съставена от следните лица:

г-н К. Л. РОЗАКИС, *Председател*,

г-н Р. ЛОРЕНЗЕН [P. LORENZEN],

г-жа Н. ВАЙИЧ [N. VALČ],

г-жа С. БОТУШАРОВА [S. BOTOUSCHAROVA],

г-н А. КОВЛЕР [A. KOVLER],

г-жа Е. ЩАЙНЕР [Mrs E. STEINER],

г-н К. ХАДЖИЕВ [K. HALYEV], *съдии*,

и г-н С. НИЙЛСЕН [S. NIELSEN], *секретар на Камарата*,

След тайно съвещание, проведено на 29 септември 2005,

Постановява следното решение, прието на същата дата:

ОТНОСНО ПРОИЗВОДСТВОТО

1. Делото е образувано по жалба (№ 59489/00) срещу Република България, подадена в Съда съгласно чл. 34 от Конвенцията за защита правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от Обединена македонска организация "Илинден – партия за икономическо развитие и интеграция на населението" (ОМО "Илинден – ПИРИН" или "жалбоподателят"), политическа партия, учредена през 1998 и прекратена от Конституционния съд през 2000 г., от г-н Иван Илиев Сингартийски, български гражданин, роден през 1953 г., живущ в Мосомище [Mosomishte], който е бил неин председател, от г-н Иван Георгиев Биков, български гражданин, роден през 1938 г., живущ в Самуилово, който е бил неин заместник-председател, и от г-н Атанас Михайлов Орозов, български гражданин, роден през 1948 г., живущ в Разлог, който е бил неин секретар ("жалбоподателите"). Жалбата е внесена на 3 юли 2000.

2. Жалбоподателите се представляват пред Съда от г-н Й. Грозев, адвокат, упражняващ професията си в София. Българското правителство ("правителството") се представлява от своя агент, г-жа М. Коцева от Министерство на правосъдието.

3. Жалбоподателите твърдят, че прекратяването на ОМО "Илинден – ПИРИН" от Конституционния съд през февруари 2000 не е било законосъобразно и необходимо в условията на демократично общество.

4. Жалбата е разпределена на първи състав на Съда (правило 52, ал. 1 от Правилника на Съда). В рамките на този състав Камарата, която

разглежда делото (чл. 27, ал. 1 от Конвенцията), е образувана в съответствие с правило 26, ал. 1 от Правилника.

5. С решение от 9 септември 2004 Съдът (първи състав) обявява жалбата за допустима.

6. Нито жалбоподателите, нито правителството подават становище по същество на спора.

7. На 1 ноември 2004 се конституират нови състави в рамките на Съда (правило 25, ал. 1 от Правилника). Делото е възложено на новосформирания първи състав (правило 52, ал. 1 от Правилника).

ОТНОСНО ФАКТИТЕ

I. ОБСТОЯТЕЛСТВАТА ПО ДЕЛОТО

8. ОМО "Илинден – ПИРИН" е политическа партия, учредена на 28 февруари 1998 със седалище в югозападната част на България (в известния като Пирински регион или Пиринска Македония - като географската област). Тя е обявена за противоконституционна от Конституционния съд на 29 февруари 2000, в резултат от което е прекратена.

A. Предварителна информация

9. Между 1990 и 1998 г. над петнадесет организации на лица, обявяващи своето македонско етническо самосъзнание са учредени и осъществяват дейност на територията на България. Повечето изглежда изобщо не са правили волеизявление за регистрация.

10. Едно от тях, Обединената македонска организация "Илинден" (ОМО "Илинден"), е учредено на 14 април 1990. Целите на организацията, съгласно решението за основаване и програмата ѝ, са "да обедини всички македонци в България на регионална и културна основа" и да постигне "признаване на македонското малцинство в страната". Същата година тя подава искане за регистрация, което е отхвърлено. В решенията си от юли и ноември 1990, и от март 1991, компетентните съдилища установяват, че целите на сдружението са насочени срещу единственото на нацията, че то проповядва национална и етническа омраза и че поставя в опасност териториалната цялост на България. Целите на сдружението включват "политическото развитие на Македония" и "единна, независима македонска държава" (вж. *Станков и Обединена македонска организация "Илинден" срещу България* [Stankov and the United

Macedonian Organisation Ilinden v. Bulgaria], номера 29221/95 и 29225/95, пар. 10-14, ЕСПЧ 2001-IX).

11. ОМО "Илинден" прави нов опит за регистрация през 1998-99 (вж. *Обединена македонска организация "Илинден" и други срещу България [The United Macedonian Organisation Ilinden and Others v. Bulgaria]*(решение), № 59491/00, 9 септември 2004). Регистрацията отново е отказана.

Б. Образуване на партията-жалбоподател

12. Партията-жалбоподател е образувана в гр. Гоце Делчев на 28 февруари 1998 от петдесет и един души. Някои от нейните учредители по-рано са членували в ОМО "Илинден". Молба за регистрация е подадена в Софийски градски съд.

13. В хода на производството прокурорът, който участва в него служебно, поддържа, че целите на партията противоречат на чл. 44, ал. 2 от Конституцията, поради което регистрацията ѝ следва да бъде отказана. Във връзка с отправените бележки учредителите решили да изменят разпоредба от устава на партията. Правят го на събрание, проведено на 14 ноември 1998, и внасят изменен екземпляр от устава в съда.

14. С решение от 12 февруари 1999, съобщение за което е обнародвано в Държавен вестник на 23 февруари 1999, Софийски градски съд регистрира партията-жалбоподател, като приема, че целите ѝ, залегнали в нейния устав и програма, не противоречат на забраните в чл. 44, ал. 2 от Конституцията, както и на чл. 3, ал. 2 от Закона за политическите партии от 1990.

В. Прекратяване на партията жалбоподател

1. Производство пред Конституционния съд

15. На 4 март 1999 шестдесет и един български народни представители отправят искане към Конституционния съд за обявяване на партията-жалбоподател за противоконституционна поради противоречие, по-конкретно, с чл. 11, ал. 4 и чл. 44, ал. 2 от Конституцията от 1991. Те твърдят, че партията всъщност е учредена през 1990 и се явява правопреемник на "незаконната" ОМО "Илинден". По-нататък изтъкват, че крайната цел на партията е образуването на независима македонска държава посредством отделянето на Пиринска Македония от България. Членовете и лидерите на партията многократно са заявявали подобни свои цели. Първоначалният ѝ устав, изменен в хода на производството пред Софийски градски съд, съдържа формулировки в смисъла, че тя ще "защитава интересите на

населението в Пиринска Македония [и] на бежанците от Егейска и Вардарска Македония". Това показвало сепаратисткия ѝ характер. Освен това председателя на партията-жалбоподател, г-н Иван Сингартийски (вторият жалбоподател), изпратил писма до държавните институции и медиите на съседна държава, призовавайки ги да потърсят "македонското малцинство" в България. Наистина общественото влияние на партията било пренебрежимо, но регистрацията ѝ създавала опасен прецедент.

16. На 9 март 1999 Конституционният съд обявил искането за допустимо и поканил партията-жалбоподател, Народното събрание, Министерски съвет, Министрите на вътрешните работи и правосъдието, Главния прокурор, Българския хелзинкски комитет и Българския център по правата на човека да представят писмени становища в срок от тридесет дни.

17. Вторият жалбоподател, г-н Сингартийски, действащ в качеството на председател на партията-жалбоподател, подава писмено становище, в което твърди, че ОМО "Илинден – ПИРИН" е демократична партия и дейността ѝ изцяло била в съответствие с Конституцията и законите на страната.

18. В общ меморандум Български хелзинкски комитет и Българският център по правата на човека изтъкват аргументи против прекратяването на партията-жалбоподател. Те посочват, че тя е съществувала за съвсем кратък период от време, поради което било твърде рано да се прецени дали дейността ѝ я правела противоконституционна. Малкият брой изявления на нейните лидери и членове не водели до непоколебим извод в това отношение. Напротив, партията-жалбоподател изобщо не поставяла под въпрос териториалната цялост на страната. Радикална мярка като прекратяването би била единствено оправдана при наличие на пряка и непосредствена опасност за националната сигурност и обществен ред, която очевидно в случая отсъствала.

19. На 25 ноември 1999 е проведено заседание, на което Конституционният съд изслушал устните прения на страните. На заседанието Министерство на вътрешните работи представило като доказателство писмо, изпратено от г-н Кирил Иванов, бивш председател на партията-жалбоподател, от нейно име до институт "Отворено общество" в Будапеща. В писмото г-н Иванов заявявал, че "Пиринска Македония трябва[ло] да получи културна, политическа и икономическа автономия" и, че "правата на човека на македонците в Пиринска Македония [стояли] по-високо от националния суверенитет на България".

20. Писмото било обсъдено на заседание на Националния изпълнителен съвет на партията-жалбоподател, проведено на 28 ноември 1999. Съветът се дистанцирал от него и изразил становището,

че действията на г-н Иванов противоречали на устава и целите на партията. Съветът препоръчал г-н Иванов да бъде изключен от партията. Партията-жалбоподател уведомила Конституционния съд за това решение.

2. Решението на Конституционния съд

21. Конституционният съд постановил решение на 29 февруари 2000, обявявайки партията-жалбоподател за противоконституционна (реш. № 1 от 29 февруари 2000 г. по конституционно дело № 3 от 1999 г., обн., ДВ брой 18 от 7 март 2000 г.).

22. Съдът най-напред отбелязва, че конституционността на една партия преди всичко следва да се преценява въз основа на нейната дейност. Не е достатъчно да се прави преценка единствено въз основа на изявленията, съдържащи се в нейния устав и програма. Уставът на партията би могъл да бъде само фасада за улеснение на нейната регистрация; ето защо било необходимо да се отчетат и реалните ѝ действия. Не би могло да се отхвърли, че документите биха могли да укриват цели, намерения и дейности, които са различни от обществено заявените. Ето защо се налагало да се сравни тяхното съдържание с практическите действия на партията. Европейският съд по правата на човека се произнесъл по този въпрос в решение по делото *Обединена турска комунистическа партия и други срещу Турция* [*United Communist Party of Turkey and Others v. Turkey*] (решение от 30 януари 1998, *Текстове на решения и определения* [*Reports of Judgments and Decisions*] 1998-I).

23. По-нататък съдът приема, че макар партията-жалбоподател да била регистрирана през февруари 1999 въз основа на устав, приет на учредително събрание на 28 февруари 1998, тя не била нова организация. Имала свой предшественик, чиято дейност продължила да осъществява. Съдът описва учредяването на ОМО "Илинден" през 1990 и неуспешният ѝ опит за регистрация през 1990-1991 г. (вж. абзац 10 по-горе). По-нататък установява, че ОМО "Илинден" се разделила през 1994, като по-радикалните членове се отделили, а по-умерените учредили две отделни организации: ОМО "Илинден – демократично действие" и ОМО "Илинден – Благоевград". Повечето от лидерите на партията-жалбоподател по това време, включително г-н Иван Сингартийски (вторият жалбоподател) и г-н Кирил Иванов, членували в тези две организации, които се слели и след неуспешен опит за регистриране на сдружение в Окръжен съд – Благоевград успели да регистрират политическа партия в Софийски градски съд. Ето защо можело да се заключи, че партията-жалбоподател не била нова организация, а била тясно свързана с по-рано нерегистрираното сдружение ОМО "Илинден". Двете имали почти едно и също име, а техни лидери и членове били едни и същи лица. Освен това вторият

жалбоподател и друг лидер на партията-жалбоподател намеждали чрез интервюта в пресата, че считали партията-жалбоподател и ОМО "Илинден" за една и съща организация. Поради това съдът направил извода, че дейността на организациите, предшественици на партията-жалбоподател, следвало да се вземе предвид при оценяване на нейната конституционосъобразност.

24. След това съдът насочва вниманието си към конкретните основания, изтъкнати от шестдесет и един народни представители за обявяването на партията-жалбоподател за противоконституционна.

25. Относно твърдението за несъвместимост с чл. 11, ал. 4 от Конституцията съдът установява, че в България няма македонски етнос. Поради това не можело да се твърди, че партията-жалбоподател била основана на етнически произход. Освен това от устава ѝ ставало ясно, че всеки български гражданин можел да членува в нея. Поради това в тази си част искането било неоснователно.

26. Що се отнася до другото основание за обявяване на партията за противоконституционна, а именно несъответствието с чл. 44, ал. 2 от Конституцията, съдът изтъква редица конкретни случаи, при които членове на партията-жалбоподател и нейните организации предшественици осъществявали действия, забранени по силата на чл. 44, ал. 2 от Конституцията.

- Събрание на 20 април 1991 в Роженския манастир. Там била приета декларация, в която се настоявало за пълна културна, икономическа и политическа автономия на Пирински регион; за оттегляне на българската армия, наречена "окупаторска"; за прекратяване на всички български политически партии и организации; за създаване на македонска източноправославна църква, независима от българската източноправославна църква и пр.

- Възпомянателно събрание, проведено на 1 август 1993 в местността Самуилова крепост. Брошурата за предстоящото събитие показвала картата на Македония, която включвала територии, числящи се към България (Пиринска област) и Гърция, а в средата ѝ бил изобразен символът на Македония – звезда с шестнадесет лъча¹.

- През 1994 вестник *Скронуване [Skronuvane]*, публикуван от ОМО "Илинден", отпечатва карта на Македония, в която са включени територии, които принадлежат на България и Гърция.

- На 2 август 1997 г. частите на ОМО "Илинден", водени от г-н Кирил Иванов, издават документ, според който в България съществувал "съвременен геноцид, дискриминация и асимилация", а македонците там били лишени от правото да почитат паметта на хиляди борци,

¹ През 1991 Бивша Югославска Република Македония определя символа звезда с шестнадесет лъча (Вергиниевото слънце, за което се счита, че е принадлежало на цар Филип II Македонски) за свой национален символ, който бива поставен на знамето ѝ. През 1995 символът е заличен от знамето на страната.

паднали в борбата за "свободна и независима Македония". Документът е разпространен в чужбина.

- Непосредствено след учредяване на партията-жалбоподател вестник *Нова Македония [New Macedonia]* в изданието си от 21-22 март 1998 препечатва интервю с г-н Иван Гаргавелов, секретар на партията, с което се твърди, че нанасял обида на българската нация и отправил нападки срещу представители на българските власти. Той обрисувал Пиринския регион като част от Македония и посочил, че уникалният фолклор, култура, традиции и индивидуалност на македонския народ били разрушени, неговата история и обичаи били откраднати, а националната му идентичност – отречена.

- През февруари 1999 г-н Иван Гаргавелов присъствал на пресконференция на Консервативната партия, проведена в Скопие, като представител на ОМО "Илинден". Когато му задали въпрос защо говори на български, той отговорил: "Това не е български, а македонски и това е езикът, но който се говори в България, а българите говорят на татарски".

- В интервю за вестник *Македонско слънце [Macedonian Sun]* от 27 март 1998 заместник-председателят на партията-жалбоподател, г-н Ангел Безев, обвинява България в геноцид и недемократичност и говори за "Пиринската част на Македония" като за не-българска територия. Очевидно се съгласявал с нейното отделяне от България, но мислел, че моментът не е удачен, като заключил: "Мисля, че времето работи в наша полза".

- Декларация на ОМО "Илинден", подписана от председателя ѝ, г-н Иван Сингартийски (вторият жалбоподател) и нейния секретар, г-н Иван Гаргавелов, била публикувана на 10 април 1998 в съответния брой на *Македонско слънце*. В нея Пиринската област е наречена "част от Македония". Организацията прокламирала, че е защитник на "македонците в Пиринска Македония и България", т.е. направено било разграничение между Пиринска Македония и България.

- Изданията на вестник *Дневник* от 16 и 20 февруари 1999 съдържат публикации във връзка с писмо, отправено от партията-жалбоподател и във връзка с пресконференция, дадена от председателя ѝ, г-н Иван Сингартийски, в Скопие. В тях се посочва, че "България дори [тогава] продължава[ла] да си присвоява културното наследство на Македония" и, че България тласна[ла] Македония към разделение.

- Партията-жалбоподател, заедно с няколко чуждестранни организации, взела участие в издаването на Декларация за защита на националната самостоятелност на македонския народ, адресирана до правителството на Бивша Югославска Република Македония. Точка пета от декларацията е искане да бъде прието за установено, че част от македонския народ живеела на македонска територия, временно поверена на Албания, България и Гърция по силата на Договора,

сключен в Букурещ през 1913 г.¹. За пореден път се прокламираше, че тази част от българската територия се намирала само временно под българско управление.

- На 8 октомври 1999 г-н Атанас Манушкин, кандидат за кмет на Разлог от листата на партията-жалбоподател, заявил на пресконференция: "В някои изказвания на представители на българското правителство се казва, че ако [СДС²] не спечели изборите в Разлог, за региона няма да има финансиране. Затова, ако ние спечелим, правителството ни дава правото да направим свободен избор и да обявим, че тук е свободна територия, която впоследствие ще реши накъде да се насочи".

- В интервю от 20 октомври 1999 председателят на партията-жалбоподател, г-н Иван Сингартыйски (вторият жалбоподател), бил още по-радикален. Той отбелязал, че партията трябвало да прояви твърдост и да наложи интересите на Пиринска Македония. Той дори казал, че на министър-председателя трябвало да се каже следното: "Ако не бъдат изпълнени някои наши изисквания, ще отцепим Македония".

- Писмото, изпратено от г-н Кирил Иванов на 20 юли 1999 от името на партията-жалбоподател до институт "Отворено общество" в Будапеща (вж. абзаци 19 и 20 по-горе), също било от значение. В него той изразявал желание "Пиринска Македония да получи културна, политическа и икономическа автономия". Той също заявил, че "правата на човека на македонците в Пиринска Македония [стояли] повисоко от националния суверенитет на България". По мнение на съда фактът, че ръководството на партията-жалбоподател се дистанцирало от г-н Иванов бил ирелевантен, тъй като това станало едва след като писмото достигнало у адресата си и станало публично достояние.

27. Конституционният съд продължава:

От изложените факти се вижда, че дейността [на партията-жалбоподател] фокусира около Пиринския край. Оспорената партия третира тази част от територията на страната за небългарска земя. За нея тя е чужда територия, дадена на България за временно управление по международен договор. Дейността [на партията-жалбоподател] е в тази насока, включително за откъсване на въпросната територия от България.

Това показват призивите за автономия, забранена изрично от чл. 2, ал. 1 от Конституцията. Това се установява също от издаваните и разпространявани [от партията-жалбоподател] карти на Македония, от определянето на Пиринския край като дял на Македония и от интерпретациите на Балканската война и Букурещкия договор от 1913 г., за да се стигне кулминацията - заплахата за отцепване на Пиринския край, ако не се изпълнят исканията на партията. Такава заплахата, след като

¹ Договор, сключен между България, Гърция, Черна Гора, Румъния и Сърбия на 10 август 1913, който слага край на Втората балканска война (1913).

² Управляваща в този момент коалиция в България.

е отправена от председател на партия, не е само на думи. Тя е реална и изразява позициите на самата партия, поддържана и от други нейни лидери.

Посочените действия представляват дейност, насочена срещу териториалната цялост на страната по смисъла на чл. 44, ал. 2 от Конституцията. Всяко едно от тях, само за себе си, [противоречи на забраната, съдържаща се в този член].

Конституционната разпоредба брани ценност от най-висш порядък, каквато е териториалната цялост на Република България и която чл. 2, ал. 2 от Конституцията обявява за неприкосновена. Затова [забраната е нарушена] без да е необходимо ефективно засягане на защитения обект - територията на страната. Достатъчно е само дейност, насочена срещу териториалната цялост, каквато в случая е налице.

Политическа партия, която обявява част от територията на България за чужда и проявява дейност за откъсването ѝ, е противоконституционна партия. Тя няма право на съществуване.

Конституционният съд намира за необходимо да подчертае, че вложеното разбиране за противоконституционност е в съответствие с чл. 22, ал. 2 от Международния пакт за гражданските и политическите права, както и с чл. 11, ал. 2 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи. Разпоредбите допускат ограничения в правото на свободно сдружаване, когато те са необходими в интерес на националната сигурност, както е в случая. Няма никакво съмнение, че дейност, насочена срещу териториалната цялост на Република България, застрашава нейната национална сигурност."

28. Трима съдии гласуват срещу мнозинството. В своето особено мнение между другото изразяват становището, че дейността на ОМО "Илинден" не следва да се взема предвид при оценяване конституционносъобразността на партията-жалбоподател. По-нататък упоменават, че Конституционният съд е допуснал грешка като взел предвид само някои изказвания на членове и лидери на партията-жалбоподател. Най-съществената ѝ дейност след регистрацията било по-скоро обичайното и напълно демократично участие в местните избори през октомври 1999. Съдът обаче решил да игнорира този факт. И накрая съдиите на особено мнение изразяват становището, че партията-жалбоподател е санкционирана заради застъпването на възгледи, които имала право да огласява, макар да били шокиращи, и дори обидни за повечето българи.

II. ОТНОСИМО ВЪТРЕШНО ПРАВО И ПРАКТИКА

А. Конституцията от 1991

29. Относителните разпоредби на Конституцията от 1991 гласят следното:

Член 2

"(1) Република България е единна държава с местно самоуправление. В нея не се допускат автономни териториални образувания.

2. Териториалната цялост на Република България е неприкосновена."

Член 11, ал. 4

"Не могат да се образуват политически партии на етническа, расова или верска основа, както и партии, които си поставят за цел насилствено завземане на държавната власт."

Член 39

"(1) Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява чрез слово - писмено или устно, чрез звук, изображение или по друг начин.

(2) Това право не може да се използва за накърняване на правата и доброто име на друго и за призоваване към насилствена промяна на конституционно установения ред, към извършване на престъпления, към разпалване на вражда или към насилие над личността."

30. В тълкувателно решение № 7 от 1996 (реш. № 7 от 4 юни 1996 г. по конституционно дело № 1 от 1996 г., обн., ДВ брой 55 от 28 юни 1996 г.), в което дава задължително тълкуване на чл. 39 от Конституцията, Конституционният съд между другото приема, че "изказванията, на които е отказана конституционна защита в тази хипотеза, трябва да призовават към насилствена промяна на конституционно установения ред, т. е. към разрушаване на демократичния конституционен строй по немирнен начин, което може да доведе и до суспендиране на Конституцията".

Член 44

"(1) Гражданите могат свободно да се сдружават.

(2) Забраняват се организации, чиято дейност е насочена срещу суверенитета, териториалната цялост на страната и единството на нацията, към разпалване на расова, национална, етническа или религиозна вражда, към нарушаване на правата и свободите на гражданите, както и организации, които създават тайни или военизирани структури, или се стремят да постигнат целите си чрез насилие.

..."

Член 149, ал. 1

"Конституционният съд:

...

5. произнася се по спорове за конституционността на политическите партии и сдружения..."

Б. Закон за политическите партии (от 1990)

31. Този закон, отменен с нов през 2001, урежда образуването, регистрацията, функционирането и прекратяването на политическите партии към съответния момент. Относителите му разпоредби гласят следното:

Член 3, ал. 2

"Не може да се образува политическа партия:

1. насочена против суверенитета или териториалната цялост на страната и единството на нацията, правата и свободите на гражданите;
2. целите на която противоречат на Конституцията и законите на страната;
3. на верска или етническа основа или за разпалване на расова, национална, етническа и религиозна вражда;
4. която проповядва фашистка идеология или се стреми да постига целите си чрез насилие или други недопустими от закона средства."

ОТНОСНО ПРАВОТО

I. ТВЪРДЕНИЕ ОТНОСНО НАРУШАВАНЕТО НА ЧЛ. 11 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

32. Жалбоподателите се оплакват на основание чл. 11 от Конвенцията, че ОМО "Илинден – ПИРИН" е обявена за противоконституционна и в резултат от това – прекратена. Те заявяват, че тази форма на намеса в свободата им на свободно сдружаване не е предписана от закона, тъй като в свое тълкувателно решение № 7 от 1996 Конституционният съд постановява, че ограниченията на свободата на словото – които, по мнение на жалбоподателите се отнасят *съответно* и до свободата на сдружаване – единствено биха били оправдани, ако съответните изказвания съставляват непосредствена заплаха от насилствено премахване на конституционния ред и демокрацията. По-нататък те изтъкват, че намесата не е била необходима в условията на демократично общество, тъй като Конституционният съд не е привел достатъчни и относими основания за обявяването на партията-жалбоподател за противоконституционна.

33. В относимите си части чл. 11 предвижда следното:

"1. Всеки има право... на свободно сдружаване...

2. Упражняването [на това право] не подлежи на никакви ограничения, освен на тези, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната или обществената сигурност, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защитата на здравето и морала или на правата и свободите на другите..."

A. Изявления на страните

1. Жалбоподателите

34. Жалбоподателите изтъкват, че намесата в правата, защитени от членове 10 и 11 на Конвенцията, била оправдана единствено, когато упражняването им застрашавало принципите на демократично управление. В досегашната практика на Съда такъв вид намеса се разглеждаше като наложителна само в два вида случаи: при наличие на заплаха за употреба на насилие и когато предлаганият политически проект бил несъвместим с нормите на демокрацията. Останалите политически действия се ползвали с пълна закрила от Конвенцията. По-специално, що се отнася до сепаратизма, щом такава политика се осъществявала в границите на демократичния процес, нямало причина за нейната забрана. Териториалната цялост на определена държава подлежала на обсъждане, както всеки друг въпрос от обществен

интерес. Това наскоро било потвърдено от Съда в решението му по делото *Турска социалистическа партия (ТСП) и други срещу Турция [Socialist Party of Turkey (STP) and Others v. Turkey]* (№ 26482/95, 12 ноември 2003).

35. Жалбоподателите твърдят, че прекратяването на ОМО "Илинден – ПИРИН" не било необходимо в условията на демократично общество, тъй като тя била демократична политическа партия. Нищо в нейната дейност или тази на нейните лидери или членове не подсказвало враждебност към демократичната форма на държавно управление. Освен това тя не призовавала към употреба на насилие.

36. Жалбоподателите признават, че фактите, на които Конституционният съд основал решението си, били верни. Те също така се съгласяват, че известна тежест могла да се придаде на изказванията на членовете и лидерите на партията-жалбоподател. Те изтъкват обаче, че Конституционният съд придал неоснователна тежест на тези факти, като същевременно пренебрегнал редица други, напр. участието на партията в местните избори през октомври 1999 – което показвало, че фактически партията отхвърлила своята сепаратистка програма.

37. В действителност, изтъкват жалбоподателите, ОМО "Илинден – ПИРИН" въобще не е вземала решение да провежда сепаратистки дейности. Тя единствено защитавала правата на етническите македонци, живеещи в България и поради това повдигнала въпроса за регионална автономия. Макар някои от нейните членове да изразявали отцепнически възгледи в миналото, а дори и в момента, никога не е имало официално партийно решение в този смисъл и партийната политика не била такава.

38. Дори да се допусне, че сепаратизмът бил партийна политика, както е заключил Конституционният съд въз основа на изявленията на нейни членове преди учредяването ѝ, това все още не би съставлявало достатъчно основание за нейното прекратяване. Тези изявления не изразявали враждебност към принципите на демокрацията, нито пък е имало призови за използването на насилие. Напротив, много от изявленията, цитирани от Конституционния съд, били проникнати от демократични ценности.

39. Що се отнася до уверението на правителството, че поради самия факт на участие на партията в избори се създавал висок риск тя да приложи на практика сепаратистките си идеи, жалбоподателите заявяват, че възможността за участие в избори при никакви обстоятелства не можела да оправдае ограничаването на политически права. Дейността на партията по никакъв начин не подсказвала наличието на заплаха за демократичните норми.

40. Жалбоподателите изтъкват, че прекратяването на ОМО "Илинден – ПИРИН" не се основавало на относими и достатъчни причини.

Конституционният съд единствено установил, че партията застъпвала сепаратистки идеи и приел, че това е достатъчно за да бъде забранена, без да направи какъвто и да било анализ на съразмерността на тази мярка. Поради това посоченият съд не разгледал дали имало достатъчно доказателства, че партията застъпва използването на насилие или други недемократични средства за постигане на целите си. Съдът също не разгледал въпроса дали тя приемала или отхвърляла принципите на демокрацията. Вместо това решението му се съсредоточило около неотнорми въпроси, например националност, етническа принадлежност и правилното интерпретиране на историческите събития.

41. Жалбоподателите заключават, че не съществувала неотложна обществена необходимост, оправдаваща прекратяването на ОМО "Илинден – ПИРИН", както и че мотивите, изложени от Конституционния съд за постановяването на тази мярка, не били относими и достатъчни. Ето защо прекратяването на партията не можело да се счита за необходимо в условията на демократично общество.

2. Правителството

42. Най-напред правителството изтъква, че прекратяването на партията-жалбоподател било предписано по закон, а именно в Конституцията от 1991 и Закона за политическите партии от 1990. По силата на чл. 149, ал. 1, т. 5 от Конституцията Конституционният съд имал правото да се произнася по конституционността на политическите партии. Основанията за обявяването на партията-жалбоподател за противоконституционна било чл. 44 от Конституцията и чл. 3 от Закона за политическите партии от 1990. Освен това Конституционният съд упражнил правомощията си по законен начин.

43. По-нататък правителството изтъква, че намесата, дала повод за оплакването, преследвала широк кръг легитимни цели: защита на националната сигурност, обществената безопасност, териториалната цялост на страната и правата и свободите на другите граждани.

44. Според изявленията на правителството прекратяването на партията се дължало на неотложна обществена необходимост и било съразмерно с преследваните легитимни цели. То твърди, че оплакването на жалбоподателите следвало да се разгледа спрямо по-широк исторически контекст, в светлината на фактическите констатации на Съда по делото *Станков и Обединена македонска организация "Илинден"* (цитирано по-горе).

45. Правото на свободно сдружаване не било абсолютно и било предмет на ограничения, предписани по закон; в противен случай упражняването му би могло да засегне обществени и държавни

интереси. Практиката на Съда по членове 10 и 11 от Конвенцията сочела, че на държавите се предоставяло широко право на преценка относно избора на средства за ограничаването му. Намесата на държавата щяла да бъде в съответствие с Конвенцията, само ако използваните средства били съразмерни на преследваната цел, а именно защитата на социална ценност от най-висш порядък. Намесата в правата, защитавани от Конвенцията, не можела да се основава на предположения и формални мотиви; решавайки да забранят политическа партия или движение, властите преди всичко трябвало да съобразят дали техните действия са в съответствие с принципите на демокрацията. Конституционният съд приел, до голяма степен в унисон с посочените принципи, че конституционността на една партия следвало да се преценява въз основа на действията ѝ, а не единствено на нейния устав и програма.

46. Конституционният съд също разгледал връзката между партията-жалбоподател и ОМО "Илинден", както и дали между тях съществувало известна приемственост. Фактите по делото сочели, че началото на партията-жалбоподател можело да се проследи до 1990, когато била основана ОМО "Илинден". По тази причина констатацията на Конституционния съд, че партията-жалбоподател не е нова организация и че тя имала свой предшественик, ОМО "Илинден", била логична. Разцеплението на ОМО "Илинден" през 1994 дало началото на две организации: ОМО "Илинден – демократично действие", оглавявано от г-н Иван Сингартийски (вторият жалбоподател), и ОМО "Илинден", оглавявана от г-н Кирил Иванов, и двамата – лидери на партията-жалбоподател. През 1998 двете организации взели решение да се слеят и поискали регистрация в Софийски градски съд. Конституционният съд правилно отчел целия десетгодишен период, предшестваш прекратяването на партията-жалбоподател при преценката на нейната конституционност. Извън съмнение било, че обявяването на противоконституционността на партия въз основа на изявленията на нейни лидери би било неправилно. В настоящия случай обаче заключението, че партията-жалбоподател била противоконституционна, било направено въз основа на доказателства относно дълга поредица инциденти, очертани от Конституционния съд в неговото решение. Действията на партията-жалбоподател могли да се опишат като прокарващи сепаратистки идеи, като призови за автономия на Пиринския регион, като разпространение на карти, показващи българска територия, включена в предвижданата за Македония територия, описващи Пиринския регион като част от Македония, като отправяне на открити обиди и сериозни твърдения срещу българската държава, на заплахи за отделянето на Пиринския регион, ако исканията на партията не бъдели изпълнени и пр.

47. Правителството твърди, че след своята регистрация партията-жалбоподател фактически би могла ефективно да се бори за власт и по този начин да се добере до механизмите за постигане на своите сепаратистки идеи, което съставлявало непосредствена заплаха за националната сигурност, държавния суверенитет, териториалната цялост на страната и единството на нацията. Тази заплаха била още по-сериозна от тази, свързана с провеждането на събрания. В светлината на всички доказателства констатациите на Конституционния съд, че партията-жалбоподател разглеждала Пиринския регион като не-българска земя, както и че дейността ѝ отивала дотам, че да се правят опити за отделянето на тази територия от България, били напълно обосновани.

48. Правителството заявява, че правото на последователите на ОМО "Илинден" и на партията-жалбоподател да се идентифицират като македонци било напълно осигурено, както личало от преброяването през 2001, когато 5 071 души се обявили за македонци. Освен това след местните избори през октомври 1999 партията-жалбоподател спечелила две кметски места и три места за общински съветници. Независимо от прекратяването на партията, лицата, заемащи тези длъжности, ги запазили.

49. Като цяло Правителството е на мнение, че намесата в свободата на сдружаване на жалбоподателите била предвидена в закона и необходима в условията на демократично общество за защита на националната сигурност и обществената безопасност, за предотвратяването на безредици или престъпления и за защитата на правата и свободите на другите граждани.

Б. Оценката на Съда

1. Приложимост на чл. 11

50. Страните не спорят, че чл. 11 намира приложение спрямо партията-жалбоподател. Съдът не намира основание да приеме нещо различно (вж. *Обединена турска комунистическа партия и други*, цитирано по-горе, стр. 16-19, абзаци 24-34, *Социалистическа партия и други срещу Турция* [*Socialist Party and Others v. Turkey*], решение от 25 май 1998, *Текстове* 1998-III, стр. 1252, абзац 29, *Язар и други срещу Турция* [*Yazar and Others v. Turkey*], номера 22723/93, 22724/93 и 22725/93, абзац 32, ЕСПЧ 2002-II, *Дикле за Турската демократическа партия (ТДП) срещу Турция* [*Dicle for the Democratic Party (DEP) of Turkey v. Turkey*], № 25141/94, абзац 30, 10 декември 2002).

2. Налице ли е намеса

51. Прекратяването на партията-жалбоподател без съмнение представлява намеса в свободата на сдружаване както на самата нея, така и на останалите жалбоподатели (които са нейният председател, заместник-председателят и секретарят – вж. абзац 1 по-горе) (вж. *Обединена турска комунистическа партия и други*, цитирано по-горе, стр. 19, абзац 36, *Социалистическа партия и други*, цитирано по-горе, стр. 1252, абзац 30, *Партията за свобода и демокрация (ÖZDEP) срещу Турция [Freedom and Democracy Party (ÖZDEP) v. Turkey]* [Камара, разширен състав], № 23885/94, абзац 27, ЕСПЧ 1999-VIII, *Язар и други*, цитирано по-горе, абзац 33, *Дикле за Турската демократическа партия (ТДП) срещу Турция*, цитирано по-горе, абзац 31, *Refah Partisi (Партията на благоденствието) и други срещу Турция [Refah Partisi (The Welfare Party) and Others v. Turkey]*, [Камара, разширен състав], номера 41340/98, 41342/98, 41343/98 и 41344/98, абзац 50, ЕСПЧ 2003-II, и *Турска социалистическа партия (ТСП) и други срещу Турция [Socialist Party of Turkey (STP) and Others v. Turkey]*, № 26482/95, абзац 25, 12 ноември 2003).

3. Оправдана ли е намесата

(а) "Предписана по закон"

52. Съдът отново изтъква, че националните власти – в процесния случай Конституционният съд – основно следва да тълкуват и прилагат вътрешното право. Не е задача на Съда да поставя под въпрос направеното от тях тълкуване на закона, освен когато установи наличието на произвол в решенията им.

53. Водещо в аргументацията на жалбоподателите е, че решението на Конституционния съд е в несъответствие със собствената му практика относно допустимостта на ограниченията на свободата на словото. Поспециално се изтъква, че в тълкувателно решение № 7 от 1996 (вж. абзац 30 по-горе) Конституционният съд приел, че ограниченията на свободата на словото – които, по мнение на жалбоподателите намирали съответно приложение спрямо свободата на сдружаване – били единствено оправдани, ако поставената под въпрос форма на изразяване съставлявала непосредствена заплаха за насилственото разрушаване на конституционния ред и демокрацията, докато в настоящия случай той прилагал не толкова строг стандарт (вж. абзац 32 по-горе).

54. Съдът обаче не е убеден, че именно такава е действителното положение на нещата. Той отбелязва, че Конституционният съд не упоменава изрично стандарта, спрямо който оценява конституционността на партията-жалбоподател. Приел е, между другото, че партията отправяла заплаха "за отцепване на Пиринския

край", както и че "[т]акава заплаха, след като е отправена от председател на партия, не е само на думи". Конституционният съд също приел, че "[н]яма никакво съмнение, че дейност, насочена срещу териториалната цялост на Република България, застрашава[ла] нейната национална сигурност" (вж. абзац 27 по-горе). От това става ясно, че Конституционният съд е на мнение, че дейността на партията-жалбоподател представлявала реална и осезаема заплаха за териториалната цялост на страната (която е част от конституционния ред в България, вж. чл. 2 от Конституцията и абзац 29 по-горе), дори в отсъствието на практически резултати. При тези обстоятелства Съдът не намира за установено решението на Конституционния съд да се намира в такова отклонение от предходната му практика, което да го прави произволно, а оттук да направи извода, че то не е "предписано по закон". Дали гледището на Конституционния съд е оправдано и дали изводът, че партията-жалбоподател представлява реална и осезаема опасност се основава на приемлива оценка на фактите, са съображения, по които решение може да се вземе в контекста на въпроса дали намесата в свободата на сдружаване на жалбоподателите е била необходима в условията на демократично общество.

(б) Легитимна цел

55. Конституционният съд обявява партията-жалбоподател за противоконституционна, тъй като счита, че тя поставя в опасност териториалната цялост на страната и застрашава националната ѝ сигурност (вж. абзац 27 по-горе). След като това е така, Съдът приема, че намесата преследва легитимната цел да защити националната сигурност.

(в) "Необходима в условията на демократично общество"

56. Още в началото Съдът отново изтъква, че предвид на основната роля, която играят политическите партии за надлежното функциониране на демокрацията (вж. *Обединена турска комунистическа партия*, цитирано по-горе, стр. 17, абзац 25), изключенията, упоменати в ал. 2 на чл. 11, що се отнася до политическите партии следва да се тълкуват стриктно; единствено убедителни и недвусмислени причини могат да оправдаят ограниченията на свободата на сдружаване на партиите (вж. *Партия за свобода и демокрация (ÖZDEP)*, цитирано по-горе, абзац 44). Съдът отбелязва също, че разглежданата намеса в настоящия случай е радикална: партията-жалбоподател е прекратена незабавно. Подобна драстична мярка изисква много сериозни оправдателни причини преди да бъде преценена като съразмерна на преследваната легитимна цел; тя

би се оказала наложителна единствено в най-сериозните случаи (вж. *Партия за свобода и демокрация (ÖZDEP)*, абзац 45 и *Refah Partisi (Партия на благоденствието)* и други, абзац 100, и двете цитирани по-горе).

57. По-нататък Съдът изтъква, че в решението си за прекратяване на партията-жалбоподател Конституционният съд не разглежда дали устава и програмата на партията са в съответствие с Конституцията. По-скоро се позовава на някои изявления и действия на лидери и членове на партията, както преди учредяването ѝ, така и след това (вж. абзац 26 по-горе). Следователно Съдът може да се ограничи с разглеждането на тези изявления и действия (вж. *Язар и др.*, абзац 53, и *Дикле за Турската демократическа партия (ТДП)*, абзац 50, и двете цитирани по-горе).

58. Основанията, които изтъква Конституционният съд при постановяване прекратяването на партията-жалбоподател са, че тя и нейните организации-предшественици застъпвали сепаратистки идеи. По този начин установява, че партията представлявала заплаха за териториалната цялост на страната, поради което нарушавала чл. 44, ал. 2 от Конституцията (вж. абзаци 26 и 27 по-горе). Съдът обаче не установява някой от лидерите или членовете на партията да са отправяли призови за използването на насилие или за отхвърлянето на демократичните принципи. Той всъщност признава, че партията-жалбоподател не е извършвала практически действия, които ефективно да застрашат териториалната цялост на страната (вж. абзац 27 по-горе).

59. Съдът счита, че не е неоснователно властите да подозират, че някои от лидерите или членовете на партията-жалбоподател изповядвали сепаратистки възгледи и политическата им програма включвала също идеята за автономия на Пиринска Македония или дори нейното отделяне от България (вж. *Станков и Обединена македонска организация "Илинден"*, цитирано по-горе, абзац 96). Той обаче отново изтъква, че политическите партии могат да провеждат кампании за промяна на правните и конституционни държавни структури при две условия: най-напред средствата, използвани за тази цел, във всяко отношение следва да бъдат законни и демократични и, на второ място, самата предлагана промяна трябва да е съвместима с фундаменталните демократични принципи (вж. *Язар и други*, абзац 49, и *Refah Partisi (Партия на благоденствието) and Others*, абзац 98, и двете цитирани по-горе). Няма данни посочените условия да не са били налице в настоящия случай.

60. Що се отнася до първото условие, следва да се отбележи, че в нито един от случаите, цитирани от Конституционния съд в неговото решение, лидерите и членовете на партията-жалбоподател не са намерявали за свои намерения да използват насилие или друго недемократично средство за постигане на целите си. Освен това няма

данни по делото да са предприемани практически действия от партията-жалбоподател, които да съставляват заплаха за националната сигурност в България. В тази връзка Съдът отбелязва, че инцидентите, на които се позовава Конституционния съд, са събрания, речи, пресконференции, писма или карти, в които членове на партията-жалбоподател или нейните организации-предшественици са изтъквали, че в България съществувало македонско малцинство, както и че Пиринският регион не била част от България, като отправили някои мирни искания в това отношение (вж. абзац 26 по-горе).

61. Що се отнася до второто условие, Съдът счита, дори да се приеме, че политическият проект, застъпван от партията-жалбоподател действително касае автономията или дори отделянето на Пиринска Македония, че това не означава автоматично той да се отклонява от принципите на демокрацията. По предходно дело, свързано със забраната на митинги, организирани от ОМО "Илинден" – организация, която очевидно е тясно свързана с партията-жалбоподател, Съдът разглежда въпроса дали вероятното изразяване на сепаратистки идеи на публични митинги съставлява достатъчно основание за забраната им и приема, че "фактът група лица да призовава за автономия или дори да настоява за отделянето на част от територията на страната – като по този начин изисква фундаментални конституционни и териториални промени – не може автоматично да оправдае забрана на нейните събирания" (вж. *Станков и Обединена македонска организация "Илинден"*, цитирано по-горе, абзац 97). Съдът приема още, че "вероятността на митинги, организирани от [ОМО] "Илинден", да се правят сепаратистки декларации, не може да оправдае забраната на [нейните] митинги" (пак там, абзац 98). В този случай Съдът между другото отчита констатациите на Конституционния съд, които са предмет на разглеждане по настоящото дело (пак там, абзац 96). Съдът приема, че мотивите, изложени в решението по делото *Станков и Обединена македонска организация "Илинден"*, са приложими и по настоящото дело. Самият факт, че политическа партия призовава за автономия или дори настоява за отделянето на част от територията на страната не съставлява достатъчно основание, оправдаващо нейното прекратяване по съображения, свързани с националната сигурност. В условията на демократично общество, основаващо се на върховенството на закона, на политическите идеи, които оспорват съществуващия ред без да поставят под въпрос устоите на демокрацията и чието осъществяване се проповядва с мирни средства, следва да се предостави подходяща възможност за изразяване посредством, между другото, участие в политическия процес. Колкото и шокиращи, и неприемливи да изглеждат изявленията на лидерите и членовете на партията-жалбоподател за властите или мнозинството от населението, и колкото

и нелегитимни да са техните искания, те не изглежда да пораждат необходимостта от оспорваната намеса. Фактът, че политическата програма на партията-жалбоподател се счита за несъвместима с установените принципи и структури на българската държава не я прави несъвместима с нормите и принципите на демокрацията. В основата на демокрацията е да се разреши на различни политически програми да се предлагат и обсъждат, дори на онези, които поставят под въпрос начина, по който в момента е устроена държавата, стига да не вредят на самата демокрация (вж. *Социалистическа партия и други*, стр. 1257, абзац 47, и *Партия на свободата и демокрацията (ÖZDEP)*, абзац 41, и двете цитирани по-горе). Освен това няма данни партията-жалбоподател да е имала реален шанс да предизвика политически промени, които да не срещнат повсеместно одобрение на политическата сцена (вж. *Язар и други*, цитирано по-горе, абзац 58 *in fine*). Всъщност в искането за прекратяване на партията се признава, че общественото ѝ влияние е пренебрежимо (вж. абзац 15 по-горе). В тази връзка следва също да се отбележи, че някои от декларациите на ОМО "Илинден" и партията-жалбоподател очевидно съдържат елемент на преувеличение и провокаторство, тъй като се стремят да привличат вниманието (вж. *Станков и Обединена македонска организация "Илинден"*, цитирано по-горе, абзац 102 *in fine*). Ето защо, когато Конституционният съд приема, че дейността на партията-жалбоподател наистина "застрашава[ла] националната сигурност [на България]", това становище изглежда не се основава на приемлива оценка на относимите факти.

62. Накратко Съдът счита, че не е съществувала неотложна обществена потребност от постановяване прекратяването на партията-жалбоподател, поради което то не се явява необходимо в условията на демократично общество по смисъла на чл. 11 от Конвенцията.

63. Ето защо е налице нарушение на посочената разпоредба.

II. ПРИЛАГАНЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

64. Член 41 от Конвенцията гласи:

"Ако Съдът установи, че е имало нарушение на Конвенцията или на протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевщата страна."

A. Вреди

65. Жалбоподателите заедно претендират обезщетение в размер на 50 000 евро за неимуществените вреди, претърпени в резултат от нарушението на чл. 11 на Конвенцията, установено в настоящия

случай. В подкрепа на своите искове те подчертават, че партията-жалбоподател била политически активна в продължение на около година преди да бъде прекратена и успешно участвала в местните избори. По-нататък изтъкват, че като лица, самоопределящи се като етнически македонци, се сблъскали дълго време с политика на отричане на политическите си права, което личало от решението на Съда по делото *Станков и Обединена македонска организация "Илинден"* (цитирано по-горе). По тяхно мнение това налагало присъждането на по-високо по размер обезщетение за неимуществени вреди.

66. Правителството не представя коментар.

67. Съдът отбелязва, че уставът на партията-жалбоподател е одобрен от Софийски градски съд и партията е била активна в продължение на около година преди да бъде прекратена от Конституционния съд (вж. абзаци 12, 15 и 21 по-горе). Ето защо жалбоподателите са претърпели определени неимуществени вреди предвид на нейното прекратяване (вж. *Социалистическа партия и други*, цитирано по-горе, абзац 67 *in fine*). Отчитайки всички относими фактори и вземайки решение по справедливост, Съдът присъжда на всички жалбоподатели заедно 3 000 евро, ведно с данъка, който евентуално би бил начислен върху тази сума.

Б. Разноски

68. Жалбоподателите са поискали 4 570 евро за разноски, състоящи се от 1 250 евро за представителството им в националното производство за регистрация на партията-жалбоподател от Софийски градски съд и прекратяването ѝ от Конституционния съд, и от 3 320 евро за представителството им в производството в Страсбург. Те представят договор за възнаграждение със своя адвокат и график на времето за работа.

69. Правителството не представя коментар.

70. Съдът отново изтъква, че единствено необходимите разноски, направени в търсене на защита срещу нарушенията на Конвенцията могат да се присъждат по чл. 41. Ето защо разходите, направени по време на производството за регистрация на партията жалбоподател, не могат да се присъдят. Що се отнася до разноските, направени в хода на производството пред Конституционния съд и това в Страсбург, предвид на всички относими фактори Съдът присъжда на жалбоподателите 3 000 евро, ведно с данъка, който евентуално би бил начислен върху тази сума.

В. Лихва при неизпълнение

71. Съдът счита за уместно лихвата за неизпълнение да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процента.

ПО ТЕЗИ ПРИЧИНИ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Приема*, че е налице нарушение на чл. 11 от Конвенцията;

2. *Приема*

(а) че държавата-ответник следва да заплати на всички жалбоподатели заедно, в срок от три месеца след датата, на която решението стане окончателно в съответствие с чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, следните суми, които да бъдат преизчислени в български лева по курса, приложим към датата на изплащане:

- (i) 3 000 (три хиляди) евро като обезщетение за неимуществени вреди;
- (ii) 3 000 (три хиляди) евро като обезщетение за направените разноси;
- (iii) данъка, в съответния размер, който може да бъде начислен върху посочените суми;

(б) че от изтичането на упоменатия тримесечен срок до изплащането на сумите ще се начислява проста лихва по посочените суми, равна на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка през срока на неизпълнение, увеличена с три процента;

3. *Отхвърля* остатъка от иска на жалбоподателите за присъждане на справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и оповестено в писмен вид на 20 октомври 2005 в съответствие с правило 77, ал. 2 и 3 от Правилника на Съда.

Сьорен Нийлсен
Секретар

Кристос Розакис
Председател

В съответствие с чл. 45, ал. 2 от Конвенцията и правило 74, ал. 2 от Правилника на Съда, съпадащото мнение на г-жа Ботушарова е приложено към настоящото решение.

К. Л. Р.
С. Н.

СЪВПАДАЩО МНЕНИЕ НА СЪДИЯ БОТУШАРОВА

Подкрепям заключението на Съда и принципите, на които то се основава, упоменати в абзаци 56-59 и 63 от решението. Моят подход при прилагането на тези принципи към конкретните факти по делото е малко по-различен.

Основният въпрос по настоящото дело е дали намесата в свободата на жалбоподателя представлява съразмерен отговор от страна на властите по отношение на действията на партията-жалбоподател (вж. относно скорошен пример *Refah Partisi (Партия на благоденствието) и други срещу Турция* [Камера, разширен състав], номера 41340/98, 41342/98, 41343/98 и 41344/98, абзаци 86-105, ЕСПЧ 2003-II). Отговорът на този въпрос следва да се основава на две основни съображения.

Първото е дали предвид на конкретните обстоятелства по делото е оправдано, в съответствие с принципите на юриспруденцията на Съда, да се прибегва до толкова радикална мярка като приложената в случая. Както Съдът многократно е подчертавал, подобна драстична мярка изисква сериозни оправдателни основания, преди да бъде счетена за съразмерна с преследваната легитимна цел; тя би била оправдана единствено в най-сериозните случаи (вж. *Refah Partisi (Партия на благоденствието) и други*, цитирано по-горе, абзац 100, заедно с други източници). В тази връзка следва да се отбележи, че преди прекратяването си партията-жалбоподател е била регистрирана, съществувала е известно време и е взела участие в местните избори, като по този начин е станала участник в политическия живот. Твърди се, че по време на съществуването си тя може и да е показала със своите действия и публични изявления, че следва да бъде обявена за противоконституционна, а впоследствие и прекратена. Националните власти обаче е следвало убедително да установят необходимостта от такава мярка. Ето защо Конституционният съд е следвало да акцентира в по-голяма степен върху поведението на ОМО "Илинден – ПИРИН" на политическата сцена и върху начина, по който тя е вземала участие в демократичния процес. Ако беше сторил това, изходът от делото можеше да е по-различен.

Второто съображение е свързано с мотивите на Конституционния съд. Анализът, проведен от него, съдържащ смислена аргументация, не установява по неоспорим начин въз основа на наличните доказателства, че са налице достатъчни основания за установяването на реален и сериозен риск, че средствата, които партията-жалбоподател възнамерява да използва за постигане на своите цели няма да бъдат законни и демократични във всяко отношение, както Съдът изисква в своята практика (вж. *Refah Partisi (Партия на благоденствието) и други*, цитирано по-горе, абзац 98).

По тези причини може да се приеме, че "не съществува неотложна обществена потребност от постановяване прекратяването на партията-жалбоподател, поради което то не се явява необходимо в условията на демократично общество по смисъла на чл. 11 от Конвенцията" (вж. абзац 62 от решението).